

NATIONAL YOUTH COUNCIL OF NAMIBIA
(NYC)

"Youth growing with the Nation"

NANGOF Trust

Namibia Non-Governmental Organisations Forum Trust

Advocating Networking Supporting

Making the difference! The BIG in Namibia

Basic Income Grant
Information - Khoekhoegowab, June 2009

A Basic Income Grant for All in Namibia

Gamalaeb 2009

Namibiab ge marisise tsí lhúhási illkhāsib !oa !khū hā, xawen kai !āb Namibiab !lan#gāsaben dib ge a !gāsa. Namibiab !lkhāti hoaraga !hūbaib !nā !lnā !hūb hā !gapi hō#gās di !guitikō-o!nāsiba ūhāba. Kai !húhási tsí marisi !kharagagusigu hā hāgu ge !hūsi !lgūlhanas tsí !haolgoras hā ge hā isa ra !lkhawa #hai#hai, xawe !lkhati !haolgoras hā ge Namibiab di !noras khao!gā a dīhes tsína ra !lgau#ui.

#Gui disí kurigu !kharu hāse, !naetisa gā-aisib !oa i ge marisi omkhāisensa !gāsiba ga loroloro hā hā. !lKhāti i ge gere #gomhe khoena mari-e mās mari hīlhurus ase !gui ī tsí !gāsiba ūbē tidesa, tsí !lnā-amaga i a #hanusa marisi omkhāisens !guis !gāsiba !laeb !kha !ari#ui !lkhā !khaisa. Xawe 19!a kurigu Namibiab di !noras khao!gā is ge nēsa noxoba ī tama hā, !lnā-amaga i ge nētsē a #há#hāsa lasa !gaugu !gāsiba da māti nī !ari#uis digu ai kōsa.

!Gao!gao Hō#gās Māsa Tare-es ra #āibasen?

!Gao!gao Hō#gās Mās ge !ū!ū hā !lkhākorobe māsa (!laubexa N\$100) mā Namibiab !hūllí-i hoa-i matikō kurixats a tamas ka io matikō hō#gāsats ta hōsa kō tamase, #hanub xa nī māhesa. !lnā maris hā #hāb !nā hā tama khoen nī māhes, ge #hanub di !gui-ai marilgauba xu nī hō-oahe. Dana !khaises ge nē māsa !lnā !lkhāsiba ūhā mā khoe-i hoa-e ipe xū-e ūhā tamas di māsiba xū ū#uis tsí !gāsib tsí !guitikō-o!nāsib tsína loroloros !aroma.

Nē #āilgauba mapaxū ra hā?

Namibiab !lGui-ai Mari !Gaellares (Namibian Tax Consortiums/NAMTAX) ge 2002 kurib !nā aollguiba ge dī Namibiab !aromas nī !Gao!gao Hō#gās Māsa #nū#gāhe !khaisa. Nē !gaellares ge ge #ganhe hā i nēsi hā !gui-aimari !gauga kō!gās !aroma. Nē kō!gāsa xus ge !Gao!gao Hō#gās Mās di aollguib ge a dīhesa #hanu !gaub ai !hūb di hō#gāsa !lkhawa !gora#gās !aroma.

Nē !Gaellares ge mā Namibiallí-i hoa-i !hūllísi #hanuba ūhā !nanidisi kurixa i nī sīs kōse !Gao!gao Hō#gās Māsa nī hōsa ge aollgui1. Khoe-i ge !guikaidisi dolars gu xa lorose !lkhāgorobe hō tide. !Gao!gao Hō#gās Mās ge !oa!ū hā maris, !khō!oa-ao-i ra hōs tsí mātí i !lí-e nē maris !kha ra sīsens ge !lí !kha !lgoe. Nēs ge khoena !gailgais, !norasasib tsí khoesi !reamxasiba māsa. Nēs ge marimā#ui tamasa, xawe khoena #hanu ūiba mās ti ra #āibasen.

Mā !gaus ais !Gao!gao Hō#gās Māsa a sīsēn !lkhā?

Mā Namibiallí-i hoa-i ge nēti ī marihuiba nī hō !nanidisi kurixa tsíts nī kaira khoen di marisa hō !khaisa mā-amhes kōse. Disihūla kurixa tsí !nāga hā !gōan di maris ge !reamsa tani hā !lgū-i tamas ka io khoe-i xa !gōa-i di !ons !nā nī !khō!oahe. Sīsēn#uib !nās nēsa ra #āibasens ge, hānas nē marihuiba N\$100 kai nīs ka, os ge omaris hā 6 khoena ūhāsa !ams ai N\$600 mā !lkhāb hoaba #hanuba xū nī !khō!oa.

Tare-i !aromas !Gao!gao Hō#gās Māsa a #há#hāsa?

!Gāsib ge noxoba Namibiab !nā a !gapi. Namibiab di sīsēnosib di !nōb ge a 36.7% (Labour Force Survey 2004). !lAupexa i ge mā !nonallí !gōa-i hoa-i (30%) koro kurixa tsí !naga hā-e !āsis saode ra !lgau#ui (UNICEF 2008). !lAubexa (30%) hoaraga Namibiallín dīn ge HIV's !kha a #hāsa. !Arulīb ge Namibiaba hoaraga !hūbaib !nā !līs a !gapi !guitikō-o!nā !gora#uis hō#gās disa ūhā (National Planning Commission, 2009). !Olororos !guitikō-o!nāsib dīs hā ī ge !laeb !Hūllgūlhanas tsí !Haolgoras #gae#guis tsín xa a !aromahes – ge #hanu-aisib di !gomsis !guisa hī tama i, tsí !lkhāti dana #gaolkhās marisi lomkhāis tsí omkhāisensa !hūgu !nā !lguiris ase ge mūhe.

Tare-i !aroman !nai !khū hā khoen tsīna !Gao!gao Hō#gās Māsa nī hō? Tare-i !aroman !gāsib xa tsā!khāhe hā khoen !guina nē marihuiba hō tama hā?

!Gapi #ansa ūhā huib di saogugu ge hō#gās ōa!nāsa ge dī !gāi!gā-aon ai mā mūb !kha, tsī ge hō#ūi kaise i #gui mariba nī #gansa, marillores !guisa i nī īsa tsī !llkha tide sa nēti-i marisi huiba nī hōse-i khoena #an#uisa, tsīs nī nēsa !arul!gui !nai ra #hanusi marisi huiba hō khoena !gom!gomba !khaisa. Xawe tarin nī marisi huiba hō !khais ga larosa kō!gās #gaolkhādi ai a dīhe, on ge !lnān hīa ībe a !gāsana lorose !nāti ī saoguga xū nī !gāi!gā, !nain ūib ān !nā #an#ansaogugu, !gao!gao!oabadi tsī kō!gās !oabade xu a !lara#uisa khami. !Nā-amaga i ge a #hābasa mā khoe-i hoa-i nī marisi huiba hōsa, o !gui-i ge a #anllawohe !llkhā hoaraga khoen hīa #hāb !nā hān nī huiba hō !khaisa. !Gao!gao Hō#gās Mās ge !li-ait sama hōsen ai hā tsī !nā-amaga !gom!gausa kō!gās tsī hō#gās ōa!nās hīa harebe-o!nā marisi huiba ūhās khami ī tama hā.

!Gao!gao Hō#gās Mās !nā-ūn ge !llkhāti !khū hān tsīna #guro marihuiba nī hō. Xawen ge !lgui-ai maris di !gaub ra !gāi!gāihe khami !līna xu !laeb !kha nē marisa nī hō-oahe. !Aegub hō#gā-aon tsīn nī nē marihuiba hō !llkhā !gaub ais ge !lgui-ai maris ai hā !khā!khārasa nī dīhe, xawe !llkhā !laeb #ūb ais ge !līn di !lgui-ai marisa nī !gapilgapihe !līn nī !nā !gaub ai marisi huib hīan ta hōba mā-oase. !Khū hān ge !Gao!gao Hō#gās Mās hīan ta hōs xa !nāsase !lgui-ai maris !nā-ū nī mā-oa. !līn ge !gau ra !āb nē marisi huib dība nī mā tsī !nā !gaub ai !guis ge !hūb di hō#gāsa #hanuse nī !gora#gāhe.

Taresa !Gao!gao Hō#gās Mās di !Gaellaresa?

Evangelis Lutheri Kerkeb (ELK) di Sinodeb ge Tarallkhumullkhāb 2003 !nā ge !lgaī#ūisen Namibiab !gāsib tsī !guitikō-o!nāsib xa !nami#gāhe hāsa. !llkhā !laeb aib ge nē Kerkheb di !Gawi mīlgui ra !nansa NAMTAX !gaellares ge !Gao!gao Hō#gās Mās xa dī aollguiba ge !khō!gā. Kerkheb ta #gom xui-ao !Gao!gao Hō#gās Mās !nā !llkhāsiba ūhāsa, khoena !gāba xū !nora!nora, tsī !llkhāsiba māsa disa, marisisen lomkhāi !llkhāse. !Arulī ra #an!gā nē Mās !llkhawa !gora#gās !khūsib Namibiab dība nī #khā!nā !khaisa. Namibiab di #hanub !khab nī sisenllare tsī !arulī hā ōa!nāde dī tsī nē aollguiba sisensoatsoa kai !khaisab ge kerkheb di sinodeba ge mīllgui. ELK kerkheb ge !Hō#gāeb (November) 2004 !nā !Gao!gao Hō#gās Mās di #āis hīa hō#gās !llkhaubas Namibian !nās xa ra !hoa#am !haosa ge lawellgui hīa hoaraga !hūbaiba xu ge hā hā i !kharaga!nāgu !gaellaredi, kerkhegu, #hanuba xu hā tama !nandi tsī #hanub di #nū!llkhaebadi tsīn xa ge !lhaohe hā i. Nē !haos ge ge mīlgui !Gao!gao Hō#gās Mās !Gaellares nī Namibiab !nā #nubihe !khaisa. 27s !Hoa#khaib (April) dis, 2005!lī kurib !nās ge nē !Gaellaresa !Aellgams !nā ge #nubihe sao ra !nandi tsī !gaellarede xū: Kerkhegu di !gaellares (CCNs), Namibiab di Sisenon di !Gaellares (NUNWs), #Hanuba xu hā tama !nandi !Gaellares (NANGOFs), Namibiab AIDS !nandi !Gaellares (NANASO), #Hanusi Huib di !Nans (LACs), tsī Sisenon, #Khā!nās tsī Ōa!nādi !Nans (LRRIs) tsīde. Nē !Gaellares di siseni ge #Hanub !kha sisenllaresa is !Gao!gao Hō#gās Māsa Namibiab !nā ama siseni kaisa.

Namibiab di #Hanub ge noxoba !Gao!gao Hō#gās Māsa Namibiab !aroma #nūi#gās xa mīllguisa ū tama hā. !Nī māisan #Hanub dīn ge !Gao!gao Hō#gās Mās a matarehe !loasase !gapi #hanusi huib ase ra !gapalī tsī !Hūbaib di Mari #Gaes (IMFs) ge Namibiab di !lgara #nūi#gā-aona !llkhā a !gaub hoab ai ra dītsā !Gao!gao Hō#gās Mās di #nūi#gāhesan nī mā!oa !khaisa. !Gam kurikha di #gaenam!gāgus tsī hōhō!nāgus khao!gās ge !Gao!gao Hō#gās Mās di !Gaellaresa #Hanuba nē māsa #nūi#gāsa !hoadan tama ge i tsī !nā-amagas ge !Gao!gao Hō#gās Mās di !Gaellaresa !gui !garolā !khairosa ge !lhuī#ui !Gao!gao Hō#gās Māsa !nāpa #nūi#gās !aroma. Nēs ge !Gao!gao Hō#gās Mās di sisen#uiba !lgau#uis !aroma ge dīhe.

!Gao!gao Hō#gās Mās Omitaras !nā

OTjiveros Namibiab di Ai#oas !khāb, Omitaras !kharib !nā !lgoes ai #naumāi hā !hūhāsib ge ge !lhuī#uihe. !Aupexa 1200 khoen sisenon, !nāsan āna !ao-am !lgoe !garolārode xu ge !haehen tsī !līn di !laokhoen māpan nī ī !khai-e ge !lū in ge !nāpa !llan hā. !Gāsib tsī !āubasenon!nāsib ge !nā khoena ge

xã#gā hā i tsī !Gao!gao Hō#gās Mās di !Gaellares ge ra #gom, !Gao!gao Hō#gās Mās ga Otjiveros di llan#gāsaben di ûigu !nā !kharalkharasiba dī, os hoaraga Namibiab di khoen di ûigu tsīn !nā !kharalkharasiba nī hā-ū !khaisa. Nē !āis di projeks ge !Khanni 2008 kurib !nā hoaraga khoen hā 60 kurigu !naga hān, mā-i hoa-e N\$100 !lkhāgorobe ra !khō!oase, mī!nābahe i ose ge tsoatsoahe. Nē projects ge ōa!nā ra !nāns, kaise !gūseba xu ra !Gao!gao Hō#gās Mās di sisen#uiba !khē!gās xa ra !lnūhe.

Si!nādi

#Khoesaob 2008 kurib !nās ge #guro hō!āsa !hara!āis ōa!nās, tsī !gamllī ōa!nāsa saos rase !Hō#gaeb 2008 kurib !nā ge dīhe. Sao ra dana #an#uigu ge ge dīhe :

- !Gao!gao Hō#gās Mās Otjiveros ai nī #nūi#gāhes ailā gu ge sisenosib, !ās tsī !gāsib tsīga ge mūmūsa i. !Nāsa llan#gāsaben !lnāpa hān ge !gūn nī !khai-en ge ūhā tama hā i xui-ao !lnāpa ge sī #naumāi, !līn di ûigu ge #harahes tsī !goaxa !laeb di !āubasen-e ūhā tama is !khā ge #nao#naosa ī.
- !Gao!gao Hō#gās Mās di #nūi#gās ge lasa !āubasens !kha khoena hirihiri!nā tsī !reams asen ge khoena aitsama !līna xu 18!a !lanin di !nans !hūhāsiba nī ūi-ūi!nā tsī mātīn nī !Gao!gao Hō#gās Māsa #hanuse sisenūse nī !apemāna ge #gaimāi. Nēs ge !Gao!gao Hō#gās Mās !hūhāsib ūi-ūi!nāgus tsī !gailgai!nāgus tsīna mūmūsase ra #gā!nā !khaisa ra aollgui.
- !Gui !khais ai !guis !Gao!gao Hō#gās Māsa ra mā#uihe !khais ge ra !lgau mātīn khoena nau !khaide xu Otjivero !oa ra !lan !gūsa. !Gāsib xa !nami#gāhe hā !aokhoen ge !Gao!gao Hō#gās Mās xa #gaehe hāse Otjiveros tawa gere doe sī, !līn doesī-aon ga !Gao!gao Hō#gās Māsa !khō!oa tama i xawe. Nēs ge ra !lgau !Gao!gao Hō#gās Mās ga #nūi#gāhe on khoen hā nau !kharigu, !ādi tsī omaride xu ra doelkīn nīra !lkhache !khaisa.
- Khoen hā nau !khaide xu Otjiveros !oa ge hān ge ōa!nās tsī !gōakhāis hā ge dīhesa ge tsūsū. Per capita-i di hō#gās !Gao!gao Hō#gās Mās dis ge N\$ 89 xu !lkhāgorobe !Khanni 2008 kuri N\$ 67 !lga !Hō#gaeb 2008 ge !lnā. !lnā-amaga da ge doelkhī ra khoen di !lgāiba ra mū#anse !Gao!gao Hō#gās Mās di ōa!nāsa gere dī.
- !Gao!gao Hō#gās Mās ge sisenxa kai !laeba xus ge omaris di !gāsib mūmūsase ge loro. #Ūn !gāsib di !lgaraba da ga sisenū, on ge 76% khoena nē !lgarab dī !naga hā. Nēs ge !gui kurib di !laeb !Gao!gao Hō#gās Māsa hōs dīb !nā 37%gu !lga ge !lkhōaxa. Nēs ge !lnā omaridī hā doelkhī ra khoen xa tsā!kāhe tama dī ge 16%gu kose !lgōaxa !khaisa ra !lgau. Nēs !arulī ra !lgau !Gao!gao Hō#gās Mās hoaraga !hūb !aromas nī !gāsiba Namibiab !nā mūmūsase loroloro !khaisa.
- !lKhā !gaub ais ge !Gao!gao Hō#gās Māsa !gōaron di !ātsū!khāb di māsib tsīna ge !lgōaxa kai. !Hūbaib di #Urusib !Nans (WHOs) !nō-ū !gauba sisenūs, ge !gōarona kurigu !oa !gommi āna !nōs !nān ge !nani !lkhāgu di !laeb !nā, 42%ga !Hō#gaeb !nā 2007!lī kurib !nā #hābasa !nōsib !naga ge hā i !gōana 17%gu kōse Gamalae !nā 2008!lī kurib !nā !lgōaxasa, tsī 10%gu !kha !Hō#gaeb !nā 2008!lī kurib !nā kai ai!gūsa a hāsa, khoets ga !Hō#gaeb !nā 2007!lī kurib !nā ge dīhe hā i !nōs !gōaron dis !kha !gopelnō !nūbai.
- !Gao!gao Hō#gās Mās di sisen tsoatsoas ailā i ge HIVsa ūhā khoena !gāsib xa !aromahe hāse ARVna hōs tsī xalenna hōs tsīn xa ge !gombahe i. !Gao!gao Hō#gās Mās ge !līn nī #uruse #ū tsī !laeb ai sō!ōana hō !kaisa ge !llkhā kaiba nī. Nēs ge !arulī #Hanub di mīllguis ARVna Otjiveros tawa hā-ūs xa ge #khā!nāhe, tsī !līn nī Gobabis !oa !narisa !arulī #hābasa tama hā.
- !Gao!gao Hō#gās Mās di sisentsoatsoas ai!ān ge !laupexa !nāsa !āb di skol!lha !gōana hoallae skol!gū tama ge hā i. !Gāi !gaub ai gere !kharu !gōan di !gōab ge 40% ge i, tsī #nū!gau ra !gōan dī !gōab ge ge !gapi i. #Guin !lgūn ge skoli di marisa ge matare !loa i. Xawe !Gao!gao Hō#gās Mās ge sisentsoatsoas kha!gān ge !gam !nāra xa !nāsase (90%) skol marisa ge matare tsīn ge !nāsa !gōana !līn di skolsarana ūhā. Mari māsib !aroman !gōana Skol!gū tama !khais ge 42%gu

Ikha ge llgôaxa, tsî nê !gôab ge noxoba ga llgôaxa hâ, Otjiveros llga ge ûisa ôas !aroma a doelkhî khoen taman ga hâo. Skola xu gere hâ !gôan di !gôab ge !Hô#gaeb !nâ 2007llî kuri llaubexa 40%gu Ikha ge llgôaxa, 5%gu llga Gamalaeb !nâ 2008llî kurib !nâ tsî !arulî 0%gu llga !Hô#gaeb !nâ 2008llî kurib !nâ.

- Otjiveros di llan#gāsaben ge !Gao!gao Hō#gās Mās di sîsentsoatsoas khao!gâ kliniksa !nāsa llaeba ra sari. llÎn ge mâ saris hoas !aroma N\$ 4ga ra matare tsî kliniks di hō#gās ge haka!nāguse ge khâi, N\$ 250gu llkhâgorobe gu ge N\$ 1 300gu llga ge khâi.
- !Gao!gao Hō#gās Mās ge omaris di suruteba llaubexa N\$ 1 215ga xu N\$ 772gu llga !Hô#gaeb 2007llî kurib tsî !Hô#gaeb 2008llî kurib tsîkha llaegu ge llgôaxa. llKhâllaeb !nās ge khoen di marisâu llkhāsiba ge khâi. Nēs ge khoen di larosen ra kailnū tsî luilnū #khari xun tsî ani#garib tsîn tawa ge mûhesa i.
- !Gao#gao Hō#gās Mās tsîn ge mûmûsa lkharkharasiba #khabadîb tsî !narib tsîn di !gomsigu tawa ge hâ-û. Hoa!nâ-aixa #khabadîb māsib ge Omitaras lapa!namgu xa ge !nurihe khami— 42%gu Ikha ge llgôaxa, kailnū tsî luilnū !guruna !naris ge 43%gu Ikha llgôaxa hîa tsî nau xûna !naris llaubexa 20%gu Ikha llgôaxa.
- !Gao!gao Hō#gās Mās di sîsentsoatsoas ge marisi #harugu lgauba ge î-î!nâ. llNān hîa mari hō#gās Ikha a llaxan (15la kurixas !gapise hân) di hō#gā lgaub ge 44%ga xu 55%gu llga ge #haro. Nēs !nâ i ge a mû!āsa !Gao!gao Hō#gās Mās ra !khō!oa-aon ra llîn di sîsen llaxasib, matarellkhāsib tsî omaris di hō#gās tsî llkhâti aitsama sîsenbasens llkhasib tsîna #khâ!nâ tsî !gapilgapisa. Nê mās ge !arulî !khō!oa-aon di marikuru llkhāsib, !gôsase, #hunuma #khari #harugub, #nubiluide kurus, pere-ams tsî #oms tsîna !khō#gā hâse ra !gailgai!nâ. !Gao!gao Hō#gās Mās ge #hunuma llama#harugub llkhāsiba omarisdi llama llkhāsiba !gailgais Ikha ra #nubi. Nēs ge !Gao!gao Hō#gās Mās lopebeb tsî māsasen tama isib tsîna nî !aroma ti ra mî mâ!oadi ama tama hâ !khaisa ra llgaullgau.
- !Gao!gao Hō#gās Mās di sîsentsoatsoas ge tarekhoede aorekhoegu !guiga xu ûis di llnaetiba ra loroloro. llÎdi ge llîdi tarekhoesis #ama nēsi kai mî-am!nāsa ūhâ, tsî sorosi#harugus !nâ-û !gui mari-e hōs māsib tsîna ra loroloro.
- !Gao!gao Hō#gās Mās ra khoen di !gari āsa !gailgai ti ra mî mâ!oadi ge mûmûsa lkharkharasigu khoen di ûigu !nâ a mûsagu xa ama tamase ra !gabalîhe. !Hûhāsib di !nans ge aitsama !gaisa āxûna ra llamaxū !khaidi Ikha ge !hûlgui, î di tã matare tsēs ai !garina llamaxu, xûi-āsa loroloros !aroma.
- !Gao!gao Hō#gās Mās ge !hûhâsi-ûib di llkhaebas ase î, tsî !gāsiba loroloro tsî !gâsa khoen di marisi lomkhâis ase î. Hoaraga !hûb di #nûi#gās ases ge llîsa Milenioms Omkhâisens Mû#uis, llîb ge aitsama !nai a llgui-aisens ase Namibiaba nî hui.
- !Gao!gao Hō#gās Mās Namibiab !aromas ge subu mās#ui tamasa. llÎs di hoaraga #gan!gaub ge N\$ 1,2 – 1,6 bilion marisa llkhâgorobe nî #gan, Namibiab di GDPs 2,2 -3%gu Ikha a !guitikōsa. llNāpa gu ge !kharaga!nāgu !gauga hâ nê marisa hō#gās !aroma. VATsa !gapilgapisa hō#gās di llgui-aimaris Ikha !haolhaos !nâ-û !gâ!gâis ge !gui !gausa. Nēs ge hâ a hō#gās Ikha llaegub !nâ tsî #amse ra !khō!oa khoena nî !gâidî. Nau !gaukha ge, !hûb di mari#gækhâib !nâ taren a #hâ#hâsa !khaisa llkhawa kō!gās tsî !guri hâ llgui-aimaride !hûb di lluib !aroma #nûi#gās tsîkha.
- Marisi !nō lgaub ge Namibiab llgui-aimaris di llkhāsib 30%gu !hûb di hō#gās diga !kharu hâ !khaisa ge #hai#hai. Nēsi hâ llgui-aimari !haolhaos ge 25%gu !naga hâ tsî llnâ-amaga Namibiab di llkhāsib llgui-aimarisa !haolhaos dib ge !Gao!gao Hō#gās Mās di maris kurib disa !nūse !garu hâ. llNā-amagas ge !Gao!gao Hō#gās Māsa Namibiab !aroma matarehe llkhâ.
- Hoaraga Namibiab !aromas ge !Gao!gao Hō#gās Māsa !nubu tsî gaxu llaeb !aroma !gâ!gâga !khō#gā hâ. Otjivero-Omitaras tawa hâ ai!gûdi !oa i ge a mîhe llkhâ !Gao!gao Hō#gās Mās nî !gāsib tsî sîsenosib tsîna loroloro, marikuru llkhāsiga #gui#gui, llgau!nās tsî #urusib !gauga !nāsa

Namibiallín digu tsína ní !gái!gái.

Otjiveros di llan#gāsaben ge mùmúsa !gái!gágu !Gao!gao Hō#gās Mās ge dīganán ge hō!áo, o ge mí :

« Hoa!ná-áixases ge !Gao!gao Hō#gās Māsa úiba ge há-úba da. Má kboe-i hoa-i ge #úna llamabasen llkhā tsí kboe-i há ra #úna lkbopema i ge !arulí a lkbai. Míllkhā ta ga on ge kboena llín di kboesisa ge hō-oa tsí nēsi a !reamxa. »

« Nēsi i xú-i boa-e ní lkbarsen !kbaisa da ge lánbasen tama há kboen ge !átsülkbāb Iná há i xú-i-ao tsí N\$ 100gu ge nē māsiba lkbarklbaras !aroma #áusa tama há. Tsoatsoas !nán ge !gúna skoli maris, skolsaran tsí #áusa #ún há !kbais !aroma gere sisenú. !Gao!gao Hō#gās Mās ge amase Otjiveros kboena ge hui, kboen ge llín tsí Namibiab !haos di !á !kbaisa ra hō!á. »

Matikō marisa a #hābasa !Gao!gao Hō#gās Mās !aroma tsí má lgaub ais a hōhe llkhā?

llNāpa gu ge haka lgauga há (tamas ka io lliga lhaolhaos lchas) !Gao!gao Hō#gās Mās !aroma marisa a hōhe llkhāsa:

1. Hō#gās llgui-ai maris di lgauba dī-únusa xu. !Nāsase ra hō#gā khoen ge khoexa!nāsib di lgaub ai lgasana hui!nās !aroma !nāsase ní llgui-aihe.
2. NAMTAX !gaellares ge aollguiba ge dī is !Gao!gao Hō#gās Mās !aroma !Aro-aihe llkhā llgui-ai marisa (VAT) 6.5% lka lgapilgapihe. Nēs ge ra #ábasen khoen ní !nāsa marisa tsēkorobe xūn tsí #ún !aroma ní mā#úi !khaisa, xawe llkhā llaeb ai !Gao!gao Hō#gās Māsa xu ní !gái!gá !khaisa. Nē !gaellares ge ai#homi aillgausa xu i ge a !gāsa 85% khoen ní !nāsase nēti i marihuiba xū !gái!gāsa, tsēgorobe xūn tsí #ún ai mā#úis xa. VATsa lgapilgapis !nán ge !khū há khoena !Gao!gao Hō#gāsa ní #khā!ná, nēs !ná-ús ge hō#gāsa lguitikōse lhúhāsib !ná ní lgora#gāhe. Nēs xōllkhāb ge illkhāsiba há !ní mari #khā!ná lgaugu tsín a óahe llkhās diga. Aillgause i ge llgui-ai maris í-sens xūn, audodí, tabaga-i tsí #auxú-i tsín !aroma a lgapilgapihe llkhā.
3. !Hūb di mari-lawellguib !nurib !ná kaise #há#hāsa xūn di lgui-i ase ní !nurimáihe.
4. !Hūb di mari#gækhāiba llín a íbe #há#hāsa xūn !aroma llkhawa #gækhāisa.

!Gao!gao Hō#gās Mās Namibiab !aromas ge subu mā#úi tamasa. llÍs di hoaraga #ganlgaub ge N\$ 1,2 – 1,6 bilion marisa kurigorobe ní #gan, Namibiab di GDPs 2,2%ga xu 3,0%gu lka a lguitikōsa. Marisi māsib di óa!nādi ge nē mās dī mā#úis ní lgaisa, xawes nēsa Namibiab di llkhāsib há a lluibā, marisi !gái māsiba tsūsū tamase hirihiri!ná llkhā !khaisa. !Nāsases ge !Gao!gao Hō#gās Māsa !naob ase mari !gomsib llaeb ai mūhe tide, xawe #hanu llaeb ai ra #gāxa tsí marisi ai!gūsa ra úi-úi!ná !látanis ase ní mūhe.

Má lgaub ain khoena !Gao!gao Hō#gās Māsa ní !khō!oa?

llNaetihsa lgaugu hía !nai há mari-huiga ra sisenūgu ais ge !Gao!gao Hō#gās Mās tsína ní sisenū. Xawes ge NAMTAX !gaellaresa llís di aollguib !ná ge aollgui mari#gæ-ús kardi tsí lkhunullgái #an#úilgaub hía !nai ra kaira khoen maride mā#úis !ná sisenūheb tsín xa. Nēb ge !goaxa llaeb !aroma kaise !gái lgaub hía #gui mari-e #gan tama i tsí !narib tsína ní llara#uibā. Í as ge tsoatsoas !ná nēti i marihuiba lgaog!aroma i !ní mari-e a #hābasa !khaisa.

Hoa!ná-áixa marisi huib xōllkhā !ní !gái lgauga há?

Kaise #ōrisase #hābasa #khanina kō!gās tsí illkhā a lkhara lgauga óa!nās khaog!gās ge NAMTAX !gaellaresa ge hō#úi, !Gao!gao Hō#gās Mās lguis nēsis kōse mā#úi há marisi hui hía lgāsib tsí lguitikō-ó!nāsiba #hanuse a lorolora llkhāsa (NAMTAX, 2002:60). !Ní marisi huigu ge há, aillgause disihúla kurin !nāga há lgōan lguina ra huise. Nē !nōa marisi huigu ge loro sisen#úiba úhā tsí #gui khoen hía

¶háb !ná hâna ra llara¶ui. !Nî marisi huigu ¶gui maris lkha !guits a !gâi!gâ xu llkhâ gu tsîn ge hâ, aillgause “Sîsen-ôa huib,” nēban ge khoena ra ¶gaolkhâhe aiben nî sîsen tsî !lnâs khao!gâ !gui huiba ¶hanuba xū hōse. Mûmûsase gu ge nēti î marisi huiga kaise ¶gui marisa ra ¶gaolkhâ tsî !lnâ-amaga ¶háb !ná hâ khoen hoana hui llkhâ tide. !Nî marisi huib saogugu hîa ¶hanuba xū hâgu, aillgause, skolga ¶ûna mās di lawellguigu, khami îgu ge !khara saogugu ase tã nî mûhe, xawe ¶khâ!nâs saogugu ase.

!Gao!gao Hō¶gās Mās ai !guin nî khoena mûmâi!gâ?

!Nain ge !gâsa khoena !lîn di mûmâi!gâba nau khoen di huib ai !gui ūhâ -laokhoen tsî !hōsan hîa !nî khama î hō¶gâ-e ūhâna. !Gao!gao Hō¶gās Mās ge khoe-i hoa-e !lî-i hō¶gâsa ra mǎ, khoe-i hoa-i !lî-i mǐlguiba aitsama dībasen llkhâse. Nēs ge llkhâti sîsen ra !gâsa khoen tsîna ra ore hîa !lîn di !nai loro hō¶gâsa !lîn di laokhoen lkha ra !goraguna. !Nâ-amagas ge !Gao!gao Hō¶gās Māsa mûmâi!gâ māsib tsîna ra loroloro, tsî !nâsa lluib !hūb dīb nî !hūb !ná sîsenūhe !khais di !llkhāsiba ra llkhowa-am.

Nēs ge !arulî ra !llkhâ kai, kai!ā tsî !garo!ā !lamaxū !khaigu kaise nēpa xū nî !gâi!gâ tsî !lnâs !ná-ū !llkhāsiba hâ marisi lomkhâis tsîn nî omkhâisa !hânahe hâ !garo!ā !kharigu !nâs tsîna tsoatsoa !khaisa. !Gao!gao Hō¶gās Mās ge hoa!nâ-aixa, !gaisa tsî hâhâ nî hō¶gās di mǎ-aos ase kaise !gapi omkhâisens llkhāsiba ūhâ, !lnâ-amagan ge khoena !lîs ai a !gâbasen llkhâ tsî ¶hanu !gaub ai !lîn di marisi ūiba a lawellgui llkhâ.

Namibiab nî !Gao!gao Hō¶gās Māsa ¶nûi¶ga !khaisa ¶gaots ra?

!Gao!gao Hō¶gās Mās ge hoaraga Namibiallîna !kharigu îse nîra !gâi!gâ kai. Matarehe llkhâ a, !lnâ-amagas ge !lîs di ¶nûi¶gâsa ¶gi¶gōsi āsenxasib xa !gui nî sîsenxa kaihe. Namibiallîn di khoesi ¶hanub ge !Gao!gao Hō¶gās Māsa ¶ganbasensa.

Hoaraga Namibiallîn !aromas nî !Gao!gao Hō¶gās Māsa ¶nûi¶gâhe !khaisa du ga ¶gao-o, o sadu domga saora xūna dīs !kha !lnâu kai :

- ¶Hôa¶gares di llkhami¶gâ saogugu !ná llkhami¶gâ, î !Gao!gao Hō¶gās Mās xats ra mǎti tsâ !gausa mǎ
- Sî¶khanide !Gao!gao Hō¶gās Mās xa ¶hōa¶khanigu !oa xoa
- Nē ¶haweba !llkhâ-i as kōse !gora¶ûi, î nau khoen lkha !Gao!gao Hō¶gās Mās xa !hoa
- !Gao!gao Hō¶gās Mās xa sa kerkheb !ná, sîsenaon !haodi, ¶kham khoen !haodi, !hûhâsib !nandi !ná !hoa!gao tsî !lîna ¶gao¶gao!ná noxoban ga !lnâti dī tama io, !n !Gao!gao Hō¶gās Mās di !Gaellares !ná !lani
- !Gao!gao Hō¶gās Mās xa sa !hûhâsib tsî !kharib di ¶gi¶gōsi ¶nûllkhaeba-aon !kha !goragu, nēn ge !lâ!nâsi tsî !kharisi ¶gae¶gui-aon tsî !hao!nâsi dana-khoen tsîna. !lîn ge sadon nî ¶nûllkhaebase ge !hûihe.

BARBER SHOP
4 STUDENTS
N\$7-10 ONLY
ADULTS WE CAN
TALK !!!
HARRYZ
Harryz

OTJIVERO
TUCK SHOP
Coca-Cola

The Basic Income Grant Pilot Project in Otjivero-Omitara